

**XITOY XALQ RESPUBLIKASI BILAN SAVDO-IQTISODIY
ALOQALARINING KENGAYISHI VA UNING MAMLAKATIMIZ
IQTISODIYOTIGA TA'SIRI;**

Abdulxamidov Dilmurod Umarjon o'g'li

Email: dil9295a@gmail.com

Annotatsiya: Quyidagi maqolamizda Xitoy iqtisodiyotining rivojlanishi, avfzal tomonlari, sanoat va jahon bozorida tutgan o'rni va ba'zi makroiqtisodiy ko'rsatkichlari tahlil qilinadi. Shu bilan birga Xitoy respublikasi va mamlakatimizning savdo-iqtisodiy aloqalari haqida gap boradi.

Kalit so'zlar. Iqtisod, savdo, eksport, import, sanoat, makroiqtisodiy ko'rsatkichlar.

**РАСШИРЕНИЕ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ С
КИТАЙСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКОЙ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА
ЭКОНОМИКУ НАШЕЙ СТРАНЫ**

Аннотация: В данной статье анализируется развитие экономики Китая, ее сильные стороны, роль в отрасли и на мировом рынке, а также некоторые макроэкономические показатели. В то же время речь пойдет о торгово-экономических отношениях между Китайской Республикой и нашей страной.

Ключевые слова: Экономика, торговля, экспорт, импорт, промышленность, макроэкономические показатели.

**EXPANSION OF TRADE AND ECONOMIC RELATIONS WITH THE
PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA AND ITS IMPACT ON THE ECONOMY
OF OUR COUNTRY**

Abstract: The following article analyzes the development of the Chinese economy, its advantages, its role in the industry and the world market, and some macroeconomic indicators. At the same time, it discusses the trade and economic relations between the Republic of China and our country.

Keywords: Economy, trade, export, import, industry, macroeconomic indicators.

Hozirgi vaqtda Xitoy xalq respublikasi dunyodagi eng aholisi ko'p va maydoni jihatidan eng yirik davlatlardan biri va rivojlanayotgan mamlakat hisoblanadi. Xitoy aholisi 2023-yilda 1 453 000 000 kishiga yetdi, maydoni esa 9,6mln kvadrat kilometr. Nominal YaIM miqdori \$17.701 trln bo'lib dunyoda ikkinchi o'rinda, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan miqdor esa \$ 12541 va 71- o'rinda turadi. Xitoy YaIM tarmoqlar bo'yicha qaraydigan bo'lsak: Qishloq xo'jaligi 7.3%, Sanoat 39.9% va Xizmatlar sohasi 52.8% ni tashkil etadi. Xitoy iqtisodiyoti so'nggi 30 yil davomida barqaror o'sib bormoqda. 21-asr boshida Xitoy sanoat ishlab chiqarishi bo'yicha dunyodagi eng yirik sanoat qudrati, shuningdek, kosmik va yadroviy davlat — ko'mir, temir, marganets, qo'rg'oshin-rux, surma va volfram qazib olish bo'yicha dunyodagi eng yirik davlatdir. rudalar, shuningdek, yog'och ishlab chiqarish bo'yicha oldingi qatorda. Xitoyda ham sezilarli darajada neft, gaz va uran qazib olinadi.

Xitoy va O'zbekiston o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlik faol o'sish davrini boshdan kechirmoqda, u savdo aylanmasining ortishi, salmoqli sarmoyalar va qo'shma loyihalar sonining ko'payishi bilan tavsiflanadi. Xitoy kompaniyalari O'zbekiston iqtisodiyotiga faol sarmoya kiritmoqda, bu esa Xitoyning mintaqadagi yetakchi savdo hamkorlari va eng yirik investorlaridan biri sifatidagi mavqeini mustahkamlamoqda. Iqtisodiy almashinuvning kuchayishi Xitoyning Markaziy Osiyodagi siyosiy ta'sirining kuchayishi bilan hamroh bo'lishi mumkin, bu esa har ikki davlat uchun strategik sheriklik munosabatlarida yangi istiqbollar va muammolarni ochib beradi.

Xitoyning savdo siyosati global iqtisodiyotni shakllantirishda markaziy rol o'ynaydi va mamlakatni rivojlanayotgan iqtisodiy va geosiyosiy landshaftlar sharoitida muhim o'yinchi sifatida joylashtiradi. Dunyoning ikkinchi yirik iqtisodiyoti sifatida Xitoy tez savdo o'sishini saqlab qoldi. 2022-yilda eksport 3,5 trillion dollardan oshadi, import esa 2,7 trillion dollarni tashkil etadi. Ushbu mustahkam savdo Xitoyi ko'plab global iqtisodlar, xususan, AQSh, Yevropa Ittifoqi va Osiyodagi yaqin davlatlar uchun asosiy savdo sherigiga aylantiradi. Xitoy importni diversifikatsiya qilish va mahalliy ishlab chiqarishga e'tibor qaratishga o'tganiga qaramay, 2023-yilda savdo nomutanosibliigi 292 milliard yevrodan oshgan Yevropa Ittifoqi kabi asosiy mintaqalar

bilan savdo profitsitini saqlab turibdi. Xitoyning savdo strategiyasi an'anaviy ravishda iqtisodiy o'sishga erishish uchun ishlab chiqarish imkoniyatlaridan foydalanishga qaratilgan, ammo so'nggi tendensiyalar o'z-o'ziga ishonch, texnologik innovatsiyalar va barqaror amaliyotlarni ta'kidlaydigan siyosatga o'tishni taklif qilmoqda.

O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi savdo-iqtisodiy va moliyaviy munosabatlar barqaror o'sish sur'atini ko'rsatmoqda. 2022-yil oxiriga kelib mamlakatlar o'rtasidagi tovar ayirboshlash hajmi 20 foizga o'sib, rekord darajadagi 9 milliard dollarga yetdi. 2023-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekiston tashqi savdosining 21,9 foizi, eksportning 10,1 foizi va importning 29,5 foizi Xitoy hissasiga to'g'ri keldi. Bundan tashqari, Xitoy sarmoyasining sezilarli o'sishi kuzatildi. 2017-yildan buyon ularning hajmi 5 barobar oshib, 11 milliard dollarga yetdi. 2022-yilda Xitoyning 2,2 milliard dollar sarmoyasi o'zlashtirildi. 2023-yilda mamlakatlar o'rtasidagi tovar ayirboshlash hajmi 51,5 foizga o'sib, 13,7 milliard dollarni tashkil etdi, shundan eksport 2,5 milliard dollar, import esa 11,3 milliard dollarni tashkil etdi. Oxirgi besh yil ichida (2019-yildan 2024-yilgacha) O'zbekistonda Xitoy bilan hamkorlikda tuzilgan qo'shma korxonalar soni uch barobarga oshdi. Umuman olganda, O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi tovar ayirboshlash hajmi ikki barobarga oshib, 2023-yilda 14 milliard dollarni tashkil etdi.

Xitoyda bozor iqtisodiyotini yaratish Kommunistik partiya rahbarligida besh yillik rejalar asosida amalga oshirilmoqda. Iqtisodiyot xilmaxillikni saqlaydi. Tszyan Szemin davrida davlat korxonalari uchun "chet elga chiqish" davlat strategiyasi e'lon qilindi va uni amalga oshirish uchun qulay sharoitlar 2001-yilda mamlakat JSTga a'zo bo'lganidan keyin yaratildi.

2024-yilning birinchi choragida O'zbekistonga xorijiy sarmoya kiritish bo'yicha Xitoy yetakchilikni saqlab turibdi. 2023-yil oxirida Xitoy mamlakat iqtisodiyotiga eng yirik sarmoyador bo'lib qoldi. Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilning yanvar-mart oylarida O'zbekistonning asosiy kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 107,1 trillion so'mni tashkil etdi, bu umumiy investitsiyalarning 68,9 foiziga teng.

2022-yilda O'zbekistonga yo'naltirilgan investitsiyalar va kreditlar hajmi bo'yicha Rossiya 20,3 foiz ulush bilan yetakchilik qilgan bo'lsa, Xitoy 16,4 foiz bilan ikkinchi o'rinni egalladi. Biroq, yil yakuniga ko'ra, Xitoy umumiy xorijiy sarmoya va kreditlarning 23% ulushi bilan investor davlatlar orasida birinchi o'rinni egalladi. Ikkinchi o'rinda 13,8 foiz bilan Rossiya, uchinchi o'rinda esa 8,5 foiz bilan Turkiya joy oldi. Shuningdek, joriy yilning birinchi choragida Saudiya Arabistoni (7,2 foiz), Birlashgan Arab Amirliklari (4,8 foiz) va Germaniyadan (3,8 foiz) sezilarli sarmoyalar kiritildi.

XULOSA

Xitoyshunos ekspert Sherzod Ziyoyevning fikricha, bugungi kunda Xitoy O'zbekistonning asosiy savdo sherigiga aylandi va yaqin kelajakda tovar ayirboshlash hajmi yanada oshishi kutilmoqda. Ayni paytda Xitoy bilan savdo hajmi 12 milliard dollardan oshdi, uni 20 milliard dollarga yetkazish rejalashtirilgan. Uzoq muddatli istiqbolda O'zbekiston Xitoyning asosiy savdo va strategik hamkori sifatidagi mavqeini mustahkamlashga intiladi.

Sherzod Ziyoyev, shuningdek, Xitoy bilan hamkorlik ko'plab sohalarni, jumladan, energiya ta'minoti, quyosh elektr stansiyalarini qurish va infratuzilmani modernizatsiya qilish kabi sohalarni qamrab olganligini ta'kidladi. Ta'lim, ijtimoiy siyosat va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish sohalarida Xitoy tajribasidan foydalanish kutilmoqda. O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi iqtisodiy, savdo va sarmoyaviy aloqalar O'zbekistonning xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlashda muhim o'rin tutadi va Markaziy Osiyodagi asosiy muammolarni hal etishga, jumladan, oziq-ovqat xavfsizligi va ta'minot zanjirini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xitoyning savdo siyosati rivojlanayotgan global dinamika sharoitida moslashuvchanlikni ko'rsatdi, bunda resurslarni yetkazib berish zanjirlarini

ta'minlash, yuqori texnologiyali eksportni kengaytirish va ichki o'sish tashabbuslari orqali tashqi bozorlarga qaramlikni kamaytirishga doimiy e'tibor qaratildi. Bu e'tibor Osiyodagi savdo oqimlarini kuchaytirish uchun "Bir kamar, bir yo'l" tashabbusi doirasidagi davlatlar bilan savdo sherikliklarini kengaytirish va mintaqaviy keng qamrovli iqtisodiy hamkorlik kabi mintaqaviy savdo bitimlarini mustahkamlashga qaratilgan so'nggi siyosatlarda yaqqol namoyon bo'lmoqda. Xitoy o'zining eksportga asoslangan o'sishini saqlab qolish va iqtisodiy barqarorlikni oshirish uchun ichki iste'molni rivojlantirish o'rtasida amalga oshirishi kerak bo'lgan muvozanatli harakatdir. Xitoyning siyosatiga tuzatishlar qisman global savdo keskinliklariga javob va global iqtisodiy sekinlashuvdan kelib chiqadigan risklardan himoyalaniish harakatlari bo'lib, yetuk tarmoqlar va demografik muammolar tufayli 2025 yilga kelib 4,4% o'sishi kutilmoqda. Bundan tashqari, mamlakatda yashil innovatsiyalar va texnologik rivojlanishga tobora kuchayib borayotgan e'tibor 2060-yilga kelib nafaqat uglerod neytralligiga erishish, balki texnologiyaga asoslangan global iqtisodiyotda raqobatdosh ustunlikni saqlab qolish uchun harakatni aks ettiradi. Ushbu siljishlar daromadlar tengsizligini yumshatishga yordam beradi va Xitoyning barcha tarmoqlarida barqaror o'sishni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Edgar M. Hoover, University of Pittsburgh and Fraank Giarratani, University of Pittsburgh. "An Introduction to Regional Economics" Reprint. Edited by Scott Loveridge and Randall Jackson. WVU Research Repository, 2020.
2. Z.Y.Yo'ldoshev, X.T.Xalilova. Milliy va jahon iqtisodiyoti
3. Ulugmurodov Farkhod Faxriddinovich, Maxmudov Javoxir Olimjonovich, Najmiddinov Shohruh Baxriddinovich, & Egamkulov Davlatbek Bakhodirovich. (2023). WAYS TO ACHIEVE HIGH EFFICIENCY WITH THE HELP OF DIGITAL

TECHNOLOGIES IN THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(4), 979–980.

4. Ulugmurodov Farkhod Faxriddinovich. (2023). MECHANISMS FOR FURTHER IMPROVEMENT OF THE EDUCATION SYSTEM IN THE DIGITAL ECONOMY. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(5), 722–724.

5. Ulugmurodov Farkhod Faxriddinovich, & Sharipov Boymurod Xatam o'g'li. (2023). MECHANISMS FOR IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF EDUCATIONAL SERVICES IN THE DIGITAL ECONOMY. Neo Scientific Peer Reviewed Journal, 10, 76–78.

6. Ulugmurodov Farkhod Faxriddinovich, Egamkulov Davlatbek Bakhodirovich, & Sagdullayev Muhammadjon Rustam o'g'li. (2023). THE ROLE OF STUDENT ACTIVISM IN THE DIGITIZATION OF EDUCATION (THE HEMIS PROGRAM AND THE SYSTEM OF CREDIT MODULES). British Journal of Global Ecology and Sustainable Development, 16,

7. Brookings Institution. (2023). “China’s Economic Outlook: Challenges and Policy”

8. Ringmar, Erik. Xalqaro munosabatlar tarixi: Yevropadan tashqari istiqbol. – T.: Ochiq kitob nashriyoti, 2019. – 342 b

9. Nicholas R. Lardy. “The State Strikes Back: The End of Economic Reform in China?” – W.: 2019. P-60

10. Lawrence J. Lau. “The China-U.S. Trade War and Future Economic Relations”. – H.K.: The Chinese University of Hong Kong Press, 2019. – 200 p.

11. Arthur R. Kroeber. “China’s Economy: What Everyone Needs to Know”. – Oxford University Press, 2016. – 319 p